

INVESTAVIMO Į FINANSINES PRIEMONES RIZIKŲ APŽVALGA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvą dėl finansinių priemonių rinkų (angl. MiFID – Markets in Financial Instrument Directive), Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymą, taip pat kitų teisės aktų nuostatas, Nordea Bank Finland Plc Lietuvos skyrius (toliau – Bankas), privalo supažindinti klientus ir potencialius klientus (toliau – Klientas) su finansinėmis priemonėmis būdinga rizika, kad Klientas galėtų priimti pagrįstą investicinį sprendimą.
2. Šiame dokumente yra trumpai aprašomos su investavimu į finansines priemones susijusios rizikos, tačiau kiekvienu atveju su investavimu susijusios rizikos gali skirtis, todėl Klientas, prieš nusprenddamas sudaryti sandorį, turėtų įvertinti galimą riziką, atsižvelgiant į turimą patirtį, tikslus, finansines galimybes ir kitas aplinkybes.
3. Dokumente naudojamos sąvokos atitinka sąvokas, numatytas Lietuvos Respublikos teisės aktuose, jei pačiame dokumente nenustatyta kitaip.

II. PAGRINDINĖS RIZIKOS

4. **Emitento rizika** - tai rizika patirti nuostolių, sumažėjus finansinių priemonių vertei dėl to, kad emitentas neįvykdė savo įsipareigojimų.
5. **Informacinė rizika** - rizika, kad Klientas patirs nuostolių, dėl to, kad priimdamas sprendimą investuoti į tam tikras finansines priemones, jis neturės pilnos informacijos apie emitentą ar ši informacija bus klaidinga.
6. **Infliacijos rizika** – rizika, kad dėl kylančių įvairių vartojimo prekių ir paslaugų kainų sumažės pinigų perkamoji galia, t. y. už tam tikrą pinigų sumą bus galima nupirkti mažiau.
7. **Kainos rizika** - rizika, kad Klientas patirs nuostolių dėl nepalankaus vertybinių popierių rinkos kainos pokyčio.
8. **Likvidumo rizika** - rizika, kad Klientas patirs nuostolių dėl to, kad finansinės priemonės nepavyks realizuoti norimu metu už tinkamą kainą.
9. **Kredito rizika** – tai rizika, kad gali būti patirta nuostolių, jei banko emitento sutartiniai partneriai nevykdys savo įsipareigojimų, ir jokie užtikrinimai ar garantijos nėra pakankamos banko emitento reikalavimams patenkinti.
10. **Palūkanų normos svyravimo rizika** - rizika, kad Klientas patirs nuostolių ar negaus pelno dėl palūkanų normos pasikeitimų rinkoje.
11. **Rinkos rizika**- rizika, kad Klientas patirs nuostolių dėl kainos, valiutos, palūkanų normos, žaliavų kainos, likvidumo rizikų įtakos.
12. **Sandorio šalies rizika** - rizika patirti nuostolių dėl to, kad kita sandorio šalis nesugebės tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimų.
13. **Sisteminė rizika** – rizika, kurios investuotojas negali išvengti diversifikuodamas savo portfelį. Portfelio diversifikavimas minimizuoja riziką, susijusią su konkrečiu sektoriumi arba bendrove. Sisteminė rizika, atsiranda tada, kai vertybinių popierių vertė priklauso nuo vyraujančių nuotaikų rinkoje ar investavimo aplinkybių.
14. **Šalies ar politinė rizika** - rizika kylanti dėl šalies, kurioje emitentas, į kurio vertybinius popierius Klientas investavo, veikia ar kurioje jis yra registruotas, politinio ar ekonominio nestabilumo, žemesnio rinkos išsivystymo lygio ir kitų socialinių, ekonominių ir politinių faktorių.

Rizikos veiksniai investuojant į kylančias ir mažiau išsivysčiusias rinkas (pavyzdžiui į Rytų Europos valstybes, Kiniją, Braziliją, Rusiją ir kt.).

Besivystančiose ir mažiau išsivysčiusiose rinkose teisinė ir reguliavimo infrastruktūra dar nėra susiformavusi ir tiek vietos rinkos dalyviams, tiek jų užsienio partneriams kelia teisinį neužtikrintumą. Kai kurios rinkos gali pasižymėti didesne rizika investuotojams, todėl šie prieš investuodami turėtų išsiaiškinti susijusius rizikos veiksnius ir įsitikinti, kad ši investicija yra tikrai jiems tinkama. Rizikos veiksniai gali būti šie: politinė ar ekonominė rizika, teisinė rizika, apskaitos praktika, nepakankama akcininkų apsauga ar jos apskritai nėra, rinkos ir atsiskaitymo rizika, neaiškios mokesčių taisyklės, vykdymo ir sandorio šalies rizika, taip pat neaiškus atstovavimo statusas. Šis sąrašas nėra išsamus ir gali atsirasti kitų rizikos veiksnių. Investuotojai turėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad valiutų keitimo kursai gali smarkiai svyruoti ir valiuta gali tapti nekonvertuojama. Tad į kylančias ir mažiau išsivysčiusias rinkas turėtų investuoti tik labiau išmanantys investuotojai arba profesionalai, turintys nepriklausomų žinių apie atitinkamas rinkas, galintys apsvarstyti ir įvertinti įvairių tokių investicijų keliamą riziką, turintys finansinių išteklių padengti galimus nuostolius, patirtus dėl tokio investavimo.

15. **Teisinė rizika** - rizika, kad pasikeitus teisiniam reglamentavimui gali sumažėti finansinių priemonių likvidumas, kaina ar gali būti nustatytos papildomos prievolės investuotojams.
16. **Valiutos rizika** - rizika, kad investicijų vertė sumažės dėl valiutos kurso pokyčių.
17. **Kitos rizikos**, tokios kaip: karas, streikas, stichinės nelaimės, valstybės institucijų pritaikytos poveikio priemonės emitentui ar kitoms sandorio šalims, komunikacijos priemonių gedimai ir kt., dėl kurių gali ženkliai sumažėti Kliento investicijų vertė.
18. *Šis rizikos rūšių sąrašas nėra baigtinis.* Jame yra nurodytos tik pagrindinės su investicijomis susijusios rizikos rūšys.

III. RIZIKOS, BŪDINGOS TAM TIKROMS FINANSINĖMS PRIEMONĖMS

19. Atskiroms finansinėms priemonėms būdingos rizikos pateikiamos žemiau.
- 19.1. **Investicinis fondas** – tai tam tikram skaičiui investuotojų priklausantis turtas, perduotas investicijų valdymo įmonei patikėjimo teise. Asmens teisę į dalį investicinio fondo turto patvirtina investicinio fondo vienetas. Šių vienetų įsigijimas ir laikomas investavimu į investicinį fondą. Investicinio fondo valdytojai patikėtą turtą investuoja į įvairius vertybinius popierius - akcijas, obligacijas, pinigų rinkos priemones. Nuo pasirinkto vertybinių popierių derinio (pvz. didesnė dalis tenka akcijoms ar obligacijoms) priklauso investicinio fondo gaunama investicijų grąža bei prisiimama rizika (kuo didesnė rizika, tuo galima didesnė grąža). Gauta investicijų grąža investicinio fondo vienetų turėtojams paskirstoma proporcingai turimų vienetų skaičiui – pabrangusio investicinio fondo vieneto forma.
- 19.1.1. Investavus į investicinį fondą prisiimama rizika ir jos formos priklauso nuo to, kokią strategiją fondo valdytojai pasirenka (pvz. regionai, į kuriuos investuojama, vertybinių popierių rūšys ir pan.).
- 19.1.2. Investicijų į investicinius fondus vertė gali gerokai svyruoti. Be kita ko, sukelti vertės svyravimus ir jų mastui įtakos gali turėti ir tokie veiksniai:
  - Nordea Investment Funds S.A. vykstantys pokyčiai;
  - Investicinio fondo valdytojų kompetencija;
  - Palūkanų normos pokyčiai;
  - Valiutų kursų pokyčiai;
  - Pokyčiai, turintys įtakos įvairiems ekonomikos veiksniams – užimtumui, viešosioms išlaidoms ir skoloms, infliacijai;
  - Teisinės aplinkos pokyčiai;

- Investuotojų pasitikėjimo tam tikrų rūšių investicijomis (pavyzdžiui, akcijos palyginti su obligacijomis arba grynaisiais pinigais), rinkomis, valstybėmis, pramonės šakomis ir sektoriais pasikeitimas;
  - Likvidumo rizika.
- 19.1.3. Diversifikuodamas investicijas investicijų valdytojas siekia iš dalies sumažinti neigiamą tokios rizikos įtaką investicinio fondo vertei.
- 19.1.4. Prieš priimant sprendimą investuoti į fondus, rekomenduojame Klientui atidžiai išstudijuoti investicinio fondo prospektą, strategiją ir taisykles, bei įvertinti investicinio fondo valdytojo kompetenciją.
- 19.2. **Skolos vertybiniai popieriai (obligacijos).** Skolos vertybinius popierius gali leisti valstybės arba bendrovės. Jie patvirtina, kad jų savininkui yra išskolinusi skolos vertybinius popierius išleidusi bendrovė arba valstybė. Suma, už kurią įsigyjama obligacijų, yra tapati paskolintai sumai. Skolos vertybinius popierius išleidusi šalis įsipareigoja mokėti (dažniausiai fiksuoto dydžio) palūkanas, o pasibaigus nustatytam „paskolos terminui“ grąžinti pasiskolintą sumą. Taigi šios investicijos grąža - palūkanos. Jų dydis priklauso nuo juos išleidusio subjekto gebėjimo grąžinti skolą, įvertinamo kredito reitingu. Kuo labiau abejojama gebėjimu grąžinti skolą, tuo didesnės palūkanos mokamos.
- 19.2.1. Šių vertybinių popierių pajamingumui daugiausia įtakos turi palūkanų normos svyravimo rizika. Tai reiškia, jog obligacijos kainai (kainai, už kurią buvo įsigytas skolos vertybinis popierius) turi įtakos palūkanų normos svyravimai rinkoje – jeigu palūkanų normos auga, tai obligacijos kaina krenta. Taip pat galima priskirti ir kitas svarbesnes rizikas, tai – kredito, valiutos rizikos.
- 19.2.2. Palūkanos už obligacijas dažniausiai mokamos dviem būdais:
- 19.2.2.1. visą obligacijų galiojimo laikotarpį atkarpa mokama nustatytu dažnumu ar termino pabaigoje;
  - 19.2.2.2. obligacijos parduodamos su nuolaida (diskontuotos obligacijos) ir išperkamos už minimalią vertę.
- 19.2.3. Įsigijus obligacijų, kai Klientas ketina išlaikyti jas iki išpirkimo termino, jų grąža yra žinoma iš anksto. Jei obligacijos parduodamos anksčiau išpirkimo termino galimos pajamos ar nuostolis priklausomai nuo tuometinio *obligacijų pajamingumo*. Obligacijų pajamingumas rodo jų rinkos kainą, išreikštą procentais, tam tikru metu ir priklauso nuo tuo metu esančių palūkanų normų, investuotojų lūkesčių, bendros ekonominės situacijos ir kt.
- 19.2.4. Įsigyjant obligacijų, taip pat reikia visapusiškai įvertinti jas leidžiančios įmonės riziką taip, lyg būtų perkamos tos įmonės akcijos. Išimtimi galima laikyti valstybių obligacijas, nes valstybės bankrutuoja kur kas rečiau nei bendrovės. Kaip ir akcijų, antrinės rinkos obligacijų kaina (pajamingumas) priklauso ir nuo jų likvidumo.
- 19.2.5. *Rizikos veiksniai investuojant į labai pelningus skolos vertybinius popierius.* Tam tikros labai pelningos obligacijos, pagal „Moody“ arba „Standard & Poor’s“ (tarptautinės reitingų agentūros) atitinkamai vertinamos Ba1 arba BB+ ir mažesniu reitingu, yra labai spekuliatyvios, didesnės rizikos negu aukštesnės kokybės vertybiniai popieriai, jų kainos gali labai svyruoti, gali kilti problemų dėl jo nominalo ar palūkanų išmokėjimo. Palyginti su aukšto reitingo vertybiniais popieriais toliau vertinamas labai pelningas obligacijas paprastai labiau veikia ekonominiai ar teisiniai veiksniai, jų emitentų finansinės padėties pokyčiai, o operuojant tokiomis obligacijomis dažniau pažeidžiami įsipareigojimai, be to, jos yra mažiau likvidžios. Bendrovių skolos vertybiniai popieriai gali būti leidžiami su fiksuotųjų palūkanų atkarpa arba fiksuotųjų ir sąlyginių palūkanų

atkarpa ar kintamųjų palūkanų atkarpa, jie gali turėti akcijoms būdingų savybių, tokių kaip teisės juos konvertuoti ar apsieisti jais, garantijos įsigyti to paties ar kito emitento akcijas (pavyzdžiui, sintetinius konvertuojamuosius vertybinius popierius) arba nustatyti teisę į dalį pajamų, pardavimo ar pelno.

- 19.2.6. *Rizikos veiksniai investuojant į žemesnio reitingo skolos vertybinius popierius.* Vertybiniai popieriai, kurių reitingas yra žemesnis negu investicijų lygis ar kuriems lygiavertį reitingą priskyrė valdymo įmonė, laikomi spekuliaciniais, tad gali kilti problemų dėl jų nominalo ar palūkanų išmokėjimo. Tokie vertybiniai popieriai yra susiję su didesne kredito ar likvidumo rizika. Didelė kredito rizika: žemo reitingo skolos vertybiniai popieriai dar vadinami labai pelningomis obligacijomis (angl. „junk bonds“), jie turi kur kas didesnę kredito riziką negu investicijų lygio skolos vertybiniai popieriai. Recesijų metu didelis procentas žemo reitingo skolos vertybinių popierių emitentų gali neišmokėti investuotos sumos ir palūkanų. Todėl žemo reitingo skolos vertybinių popierių kaina gali drastiškai svyruoti pasklidus nepalankiai žiniai apie emitentą ar ekonomiką apskritai. Didelė likvidumo rizika: recesijos ar didelio rinkos nuosmukio laikotarpyje žemo reitingo skolos vertybiniai popieriai gali tapti mažiau likvidūs, tai reiškia, kad gali būti sunkiau juos įvertinti arba parduoti priimtina kaina.
- 19.2.7. *Susietos obligacijos.* Susietos obligacijos – šiuos vertybinius popierius sudaro obligacijos ir kiti finansiniai aktyvai, taigi nuo paprastųjų susietos obligacijos skiriasi tuo, kad už jas mokamos palūkanos priklauso nuo kitų finansinių aktyvų (akcijų, žaliavų ir kt. rinkų) grąžos. Susietoms obligacijoms būdinga emitento rizika.
- 19.2.8. Susietos obligacijos yra labiau rizikingos nei paprastosios, nes jei, nusprendus parduoti iki išpirkimo, pasikeičia rinkos sąlygos, galima negauti palūkanų ir patirti nuostolį. Visgi rizika yra mažesnė nei dalies susietų obligacijų sudarančių finansinių aktyvų (pavyzdžiui, naftos), nes išlaikius susietas obligacijas iki išpirkimo, atgaunama investuota suma.
- 19.2.9. Su bankų veikla susijusi rizika – tai pirmiausia kredito ir rinkos rizika, bet taip pat ir kita rizika, tokia kaip veiklos ir likvidumo rizika. Taip pat egzistuoja likvidumo rizika – tai rizika, kad likvidumo išsipareigojimai galės būti įvykdyti tiktai padidinus išlaidas arba, galiausiai, išsipareigojimai negalės būti įvykdyti laiku, taip pat veiklos rizika, kurią bankas emitentas apibrėžia kaip nuostolių atsiradimo riziką, įskaitant reputacijos sugadinimą, dėl netinkamų vidinių procesų ir kontrolės ar klaidų arba įtakos veiklai turinčių išorinių įvykių. Obligacijų turėtojo galimybė gauti mokėjimą pagal obligacijas priklauso nuo banko emitento gebėjimo vykdyti savo išsipareigojimus sumokėti obligacijų palūkanas ir grąžinti pagrindinę sumą, kuri savo ruožtu priklauso nuo banko emitento veiklos rezultatų.
- 19.2.10. Su obligacijomis susijusi rizika, be kitų dalykų, siejama su palūkanų normų ir valiutų keitimo kurso pasikeitimais, su tuo, ar bankai turi teisę išpirkti obligacijas prieš nustatytą terminą, su obligacijų sudėtingumu, susijusių indeksų pokyčiais, kitomis pagrindinėmis priemonėmis ar finansų rinka ir su tuo, ar išpirkimo suma priklauso nuo kitokių veiksmų nei bankų kredito reitingai.
- 19.2.11. Kai kurios rizikos rūšys yra susijusios su aplinkybėmis, kurių bankai negali kontroliuoti, pavyzdžiui, veiksmingos antrinės rinkos egzistavimas, atitinkamos tarpuskaitos (kliringo) ir atsiskaitymų sistemos stabilumas, taip pat pasaulio makroekonominė situacija.
- 19.3. **Nuosavybės vertybiniai popieriai (akcijos)** – tai vertybiniai popieriai, suteikiantys teisę į dalį įmonės, išleidusios šiuos vertybinius popierius, turto. Taip pat be teisių į turta, šis vertybinis popierius, jo savininkui suteikia teisę tam tikra apibrėžta forma (tam įtakos turi ir turima įmonės akcijų dalis) dalyvauti įmonės valdyme. Investavus į akcijas grąža

gaunama iš dviejų šaltinių. Jeigu įmonė uždirba pelną, tai jos akcininkai turi teisę į dalį įmonės pelno – kiekvienam tenkanti pelno dalis išmokama dividendų forma. Taip pat turimų akcijų rinkos vertė gali kilti (dėl, pavyzdžiui, palankiai vertinamos įmonės veiklos), o tai didina akcininko turta.

- 19.3.1. Privilegijuotosios akcijos gali būti su kaupiamuoju arba su nekaupiamuoju dividendu, su balso teise ar be balso teisės. Tai nustatoma bendrovės įstatuose nurodant akcijų klases. Privilegijuotųjų akcijų su kaupiamuoju dividendu savininkui garantuojama teisė į šiose akcijose nurodyto dydžio dividendą. Paprastosios vardinė akcijos suteikia balsavimo teisę ir teisę į dividendus jeigu nusprendžiama juos mokėti. Paprastųjų akcijų savininkų teisė į dividendus yra įgyvendinamos tik po to, kai yra įgyvendintos atitinkamos privilegijuotųjų akcijų savininkų turtinės teisės.
  - 19.3.2. Tam tikra forma nuosavybės vertybinius popierius liečia daugelis rizikos tipų, pavyzdžiui: likvidumo, kredito, valiutos, šalies. Tačiau visus nuosavybės vertybinius popierius vienodai liečianti rizika – rinkos. Ji labiau susijusi ne su konkrečios įmonės padėtimi, o su investavimo į tą įmonę aplinkybėmis, finansinių rinkų nuotaikomis bei kitais abstrakčiais rinkos veiksniais, kurie gali veikti investicijų vertę.
  - 19.3.3. *Rizika, susijusi su investavimu į mažesnių bendrovių akcijas.* Mažesnių ir vidutinių bendrovių akcijų kainų rezultatai gali skirtis nuo didesnių, labiau pripažintų bendrovių ir dažnai gali labiau svyruoti. Kainų svyravimus gali padidinti ir mažesnis šių vertybinių popierių likvidumas, jautresnis reagavimas į ekonominės situacijos ar palūkanų normų pokyčius, netikrumas dėl dalykų, susijusių su augimu. Be to, mažesnės bendrovės gali patirti sunkumų uždirbdamos lėšas augimui ir plėtrai, jų valdymas gali būti paviršutinis, tokios bendrovės gali kurti produktus naujose ir nestabiliose rinkose – visą šią riziką reikia įvertinti prieš investuojant į tokias bendroves.
  - 19.3.4. Vertinant investicijas į akcijas ir jų gražą svarbu žinoti dvi sąvokas: akcijų vertė ir akcijų kaina. Akcijų vertė rodo bendrovės turto vertę, be bendrovės turimų įsipareigojimų vertės ir su tikėtino pelno verte. Akcijų kaina - akcijų vertė ir investuotojų lūkesčiai, bendros ekonomikos tendencijos ir kt. Svarbu žinoti, kad analitikų nustatyta/ prognozuojama akcijų vertė neparodo, kokia turėtų būti akcijos rinkos kaina. Žinotina, kad investicijų į akcijas rizika yra didelė – esant bendrovės bankrotui, investuotojas/ akcininkas gali prarasti visą investuotą sumą.
- 19.4. **Išvestinės finansinės priemonės.** Išvestinėms finansinėms priemonėms priskiriami tokie instrumentai kaip: ateities sandoriai, išankstiniai sandoriai, apsikeitimo sandoriai, pasirinkimo sandoriai. Jų paskirtis apsidrausti nuo tam tikro turto kainų svyravimo. Visoms šioms finansinėms priemonėms būdinga tai, jog jų kaina svyruoja priklausomai nuo kitų vertybinių popierių, indeksų, valiutos kursų, žaliavų ar kito turto vertės svyravimų. Pagrindinių priemonių (palūkanų normų, valiutų, žaliavų ir t.t.) rinkos kainas įtakoja daugybė veiksnių – esama šalies ar pasaulio ūkio būklė ir jo augimo lūkesčiai, atitinkamų pagrindinių priemonių pasiūla ir paklausa, centrinių bankų veiksmai, vyriausybės ekonominė ir skolinimosi politika, politiniai įvykiai, konfliktai ir kita. Todėl pagrindinės išvestinių finansinių priemonių rizikos kyla iš paminėtų finansinių aktyvų vertės svyravimų. Vykdam sandorius išvestinėmis priemonėmis nebiržinėse rinkose, atsiranda rizika, kad sandorio šalis negalės įvykdyti savo įsipareigojimų ir (arba) kontraktas bus atšauktas, pavyzdžiui, dėl bankroto, paskesnio neteisėtumo arba mokesčių ar finansinės atskaitomybės įstatymų pasikeitimo po to, kai bus pasirašytas kontraktas dėl sandorio išvestine priemone.
- 19.4.1. Išankstinis sandoris – tai susitarimas, kad praėjus apibrėžtam laiko tarpui viena iš sutarties šalių pirks, o kita parduos finansinį ar fizinį aktyvą (priklausomai nuo susitarimo objekto) už susitarimo dieną sutartą kainą. Suėjus sutarties vykdymo laikotarpiui, priklausomai nuo to kokia yra reali sutarties objekto kaina viena iš sandorio

šalių gali gauti pelną, o kita patirti nuostolį. Pavyzdžiui, valiutų išankstinis sandoris suteikia galimybę apsidrausti nuo valiutų kursų svyravimo, atsiribojant tiek nuo galimo nuostolio, tiek nuo galimo pelno dėl kursų svyravimų. Sudarant valiutų išankstinį sandorį, išlieka rizika, kad dėl nepalankaus valiutų kurso pokyčio ateityje, išliks prievolė vykdyti sandorį blogesniu nei rinkos kursu, taip patiriant nuostolius.

- 19.4.2. Apsikeitimo sandoris – tai susitarimas tarp dviejų šalių po tam tikro laiko apsikeisti pinigų srautais, kurie pavyzdžiui, gali priklausyti nuo palūkanų normos, valiutos kurso biržos prekių ar žaliavų skirtumų skirtingose šalyse. Gali būti susitarimai tarp dviejų šalių mokėti (gauti) fiksuotų palūkanų normas arba fiksuotų biržos prekių pinigų srautus sutartu laikotarpiu ir gauti (mokėti) kintamus palūkanų ar kintamus biržos prekių pinigų srautus ta pačia valiuta ir periodu. Pavyzdžiui, valiutų apsikeitimo sandoris - yra susitarimas tarp dviejų šalių nustatytą laikotarpį apsikeisti pinigų srautais viena valiuta į pinigų srautus kita valiuta. Susitarimas prilygsta valiutos neatidėliotino sandorio ir valiutos išankstinio sandorio kombinacijai, kur valiuta, kuri perkama neatidėliotinu sandoriu, parduodama išankstiniu sandoriu, ir atvirkščiai. Sutartas sandoris yra abiem pusėms privalomas laikytis iki sutarto termino. Kadangi sandorio rinkos vertė gali kisti sandorio galiojimo metu, ankstyvo nutraukimo metu paprastai viena šalis moka kitai šaliai dabartinę rinkos vertę.
- 19.4.3. Ateities sandoris – ateities sandoris yra labai panašus į išankstinį sandorį, tačiau nuo pastarojo skiriasi tuo, kad turi standartizuotas charakteristikas: juo yra prekiaujama biržoje ir jis turi antrinę rinką, t.y. ateities sandorį galima pirkti ar parduoti biržoje anksčiau nei baigiasi jo galiojimo terminas. Pavyzdžiui, žemės ūkio produktų ateities sandoris yra standartizuotas susitarimas pirkti ar parduoti nustatytą kiekį žemės ūkio produkto sutarta data ateityje. Sandorio galiojimo pabaigos dieną produktas gali būti arba fiziškai pristatomas, arba skaičiuojamas ir išmokamas skirtumas tarp neatidėliotinos ir sandorio kainos (mokėjimas grynaisiais). Tarp pirkėjo ir pardavėjo ateities kontrakto sudarymo metu nėra jokių pinigų srautų.
- 19.4.4. Pasirinkimo sandoris arba kitaip opcionas yra ateities sandorio sudėtingesnė forma, kai viena iš sandoryje dalyvaujančių šalių suėjus terminui turi teisę pasirinkti ar nori vykdyti sutarties sąlygas. Pasirinkimo sandoriai gali būti tiek pirkti, tiek parduoti fizinius ar finansinius aktyvus tam tikru laiko momentu už tam tikrą kainą. Pavyzdžiui, valiutų pasirinkimo sandoris, kuris suteikia pirkėjui teisę, bet neįsipareigojimą pirkti arba parduoti valiutą sutartu kursu sandorio galiojimo metu. Sudarydamas valiutų pasirinkimo sandorį pirkėjas moka pardavėjui premiją. Sandoris pirkėjui suteikia galimybę apsidrausti nuo valiutų kurso pasikeitimo, nuostolius apribojant sumokėta premija bei pasiliekant galimybę gauti neribotą pelną. Valiutų pasirinkimo sandorio pirkėjas rizikuoja, kad dėl nepalankaus valiutų kurso pokyčio, praras tik sumokėtą premiją. Valiutų pasirinkimo sandorio pardavėjas rizikuoja, kad dėl nepalankaus valiutų kurso pokyčio ateityje jis gali patirti nuostolius didesnius nei gauta premija. Premijos dydžiui didžiausią įtaką turi - pasirinktos valiutų poros kursas, kurso nepastovumas, sandorio terminas.
- 19.4.5. Investuojant į išvestines finansines priemones galima uždirbti ir labai daug pelno, ir patirti labai didelius nuostolius. *Rinkoje susiklosčius nepalankiai situacijai, ypač jei investuojant į išvestines finansines priemones buvo naudojamos skolintos lėšos, nuostoliai gali būti itin dideli.* Todėl paprastai investuoti į išvestines finansines priemones patartina tik gerai finansų rinkas išmanantiems asmenims.
- 19.5. **Investavimas skolintomis lėšomis.** Pardavimo skolon sandoris – tai veiksmas, kai investuotojas pasiskolina finansines priemones iš trečiojo asmens ir pasižada jas gražinti po susitarto termino. Investuotojai taip daro tikėdamasis, kad jo pasiskolintos finansinės

priemonės kaina sutartą dieną bus mažesnė. Tad bus galima gražinti pasiskolintas finansines priemones pigiau ir uždirbti iš kainos skirtumo. Šiuo atveju investuotojas turi atsižvelgti ir į tikimybę, kad pasiskolinta finansinė priemonė pabrangs per sutartą laikotarpį. Tokiu atveju rinkoje teks bangiau atpirkti ir gražinti pasiskolintas finansines priemones ir taip investuotojas patirs nuostolį, o ne pelną. Paprastai investuotojas moka ir palūkanas asmeniui už paskolintas finansines priemones.

- 19.5.1. Atpirkimo sandoris – vienas iš būdų trumpam pasiskolinti lėšų, juo suteikiama paskola, užstatu perduodant turimas finansines priemones. Jei, pavyzdžiui, turite obligacijų ir norite jas išlaikyti iki išpirkimo, bet Jums prireikė pinigų – galite sudaryti atpirkimo sandorį, t. y. pasiskolinti iš banko pinigų, užstatydami turimas obligacijas. Kaip ir pardavimo skolon sandorio atveju, už pasiskolintas finansines priemones reikia mokėti sutartas palūkanas.
- 19.5.2. Atpirkimo sandorio atveju jei investuotojas vis skolinasi ir gautas lėšas investuoja į tas pačias finansines priemones, jis gali sukurti tokią finansinę struktūrą, kada net labai maži turimų finansinių priemonių kainos svyravimai gali lemti viso investuoto turto praradimą. Dalyvaujant skolintoms lėšoms ar finansinėms priemonėms, rizikuojama ne tik nuosavais pinigais, bet ir pasiskolintomis lėšomis, kurias vis tiek reikės gražinti. Prieš sudarant atpirkimo sandorį, Klientas turi tiksliai išsiaiškinti visas sandorio sąlygas ir įvertinti savo galimybes prisiimti aprašytą riziką.
- 19.5.3. Sandoris dėl skirtumo – tai susitarimas tarp dviejų sandorio šalių po apibrėžto termino sumokėti kainos skirtumą tarp dabartinės ir būsimos aktyvo kainos. Tokiu būdu investuotojai turi galimybę spekuliuoti norimos finansinės priemonės kainos pokyčių patys jos net neišsigydami.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

20. Šis dokumentas yra informacinio pobūdžio ir gali būti Banko keičiamas vienašališku sprendimu apie tai papildomai neinformuojant.
21. Dokumentas skelbiamas Banko interneto tinklalapyje www.nordea.lt, bei Kliento pageidavimu, gali būti pateiktas Banko klientų aptarnavimo vietose.